

nega cilja. Ne sme pa zabresti ta vzgoja, da bi iz enostranske premise o nekakšni absolutni nujnosti materinstva onemogočevala ženi usposobljenost za samostojno življenje, h kateremu jo sili današnji gospodarski red in to, prosim, ne samo neomogočno, marveč tudi omoženo, kar velja zlasti za delavske sloje. S tem je tudi dokazano, da i materinstvo, oziroma zakon ni sredstvo, ki bi bilo z njim rešeno žensko vprašanje, ker se ne da ločiti od moškega vprašanja.

Kako površno in neodkritosrčno je danedanés geslo, da je poklic žene materinstvo! Tista družba, ki razgláša to geslo, ne stori skoro ničesar ali vsaj jako malo, da bi pripravljala ženo na ta njen baje najsvetejši poklic. Ali današnja ženska izobrazba in vzgoja usposablja ženo za ta njen poklic? Kaj še! Saj to se ne spodobi, da bi žena vedela o tem prej, kakšne so njene fiziološke funkcije, preden je ne izuči fait accompli, dostikrat po mnogih blodnjah in razočaranjih, pretresujočih njeno dušo in telo! Po pravici se 20. stoletje imenuje stoletje otroka in prej, nego govorimo o dolžnostih otrok do staršev, je treba poudarjati dolžnosti, ki jih imajo starši do svojih otrok ne samo, ko so se že rodili, marveč še preden so zagledali luč sveta. Sedaj pa vprašam: Ali daje današnja družba ženi (in isto velja seveda tudi za moža) tak pouk in tako vzgojo, da se zaveda svojih dolžnosti nasproti sebi in svojemu zarodu? Na to odgovorjam: Dokler je družba na stališču, da je za ženo vse dobro; dokler je ne poučuje in ne vzgaja za umevanje najvišjega in najvažnejšega misterija, iz katerega se poraja človeška družba, ki z njim stoji ali pade; dotlej je geslo o svetosti materinstva fraza!*

Iz teh premis, iz te teoretične podlage izvajamo sedaj praktične zaključke, kar se tiče ženske izobrazbe in vzgoje.

Odstraniti je treba dosežani dualistični sistem, ki loči spola drug od drugega, da ju poučuje in vzgaja vsakega posebej brez ozira na skupnost. To je enostranska vzgoja, ki zbuja poželjenje in strasti ter daje tako spolnemu nagonu od vsega početka nezdruživo smér; zakaj zapomnimo si, da to, kar ni vsakdanje, draži in provzroča radovednost. Nasprotno vpliva skupna vzgoja dečkov in deklic ali koedukacija blažljivo, ker kroti strasti, ako mladina še ni popolnoma pokvarjena. Da pa bo vedno manj pokvarjene mladine, zato je dolžnost družbe, da odstrani gmotno in duševno bedo, ki zakrivlja pokvarjenost mladine. Toda ne z miloščino in moralizovanjem, marveč s kulturno in socialno politiko! Poleg tega je treba upoštevati, da nevednost še ni nedolžnost, ampak da je resnična nedolžnost ona, ki spaja jasno spoznanje s trdno zavestjo o daleko-sežnosti in veliki odgovornosti spolnega nagona. To se pa doseže s poukom in glavno z vzgojo, ki naj ustvarja dispozicije za prirodno pojmovanje spolnosti. Potrebujemo telesne in duševne dietetike, ki krepi telo in čisti naše naziranje in čuvstvovanje ter daje vsemu našemu stremljenju socialno-higiensko smer v soglasju s naravo in etiko, ki se morata upjemati. Pri tem je neizogibni pogoj ta, da se rodovina in šola vzajemno podpirata, da ostala družba ne podira, kar zida šola.

V ljudski in meščanski šoli se skupno vzgajajo dečki in deklice. Tó je v dobi, ko se spolnost začne pojavljati, zato pa mora higieno-etični pouk, ki bi nadomeščal veronk, ustvarjati di-pozicije, da dobi spolni nagon pripravljena tla, oporo, da ne zaide na neprirodna pota, ki vodijo v propast. Podajati splošno pouk o spolnosti, smatram pri tej stopnji za neumestno. Odločno pa obenem zametam, da se eventualno vprašujoči otroški duši dajejo dvomljivi in lažnivi odgovori namesto resnice, zavite v primerno obliko, ki bi se prilegala sprejemljivi vosti mladine v posameznih fazah njenega razvoja. Torej: Na tej stopnji naj šola pripravljala in uvaja dečke in deklice v spolni svet s primerno telesno in duševno vzgojo, ne da bi se direktno dotikala spolnega vprašanja. V posameznih slučajih pa, ko se spolnost že pojavlja, naj šola roko v roki z rodovino vodi spolno vzgojo; zakaj najsubtilnejša navodila v tem vprašanju mora šola brezdvomno prepustiti domu. Tu vidimo, kako važno je za učitelja, da pozna fiziološke in psihološke procese človeškega razvoja, da more ali sam ali v zvezi s šolskim zdravnikom uspešno voditi spolno vzgojo v sporazumu z rodovino.

* O spolnem vprašanju in o spolni vzgoji, pri naša izborna članke časopis „Natur und Schule“, (Lipsko in Berlin)

Po prebiti ljudsko-meščanski šoli nastopaj odločitev Kdor ostane samo v nadaljevalni šoli, ta naj dobi pri pouku o zdravstvu pojasnila o spolnosti; kdor pa gre v enotno srednjo šolo ali v razne strokovne šole (poljedelske, obrtne, trgovske), ta se naj seznanja tu s tem vprašanjem. Mislim, da starost na tej stopnji šolstva omogočuje in naravnost zahteva, da se izpregovori odkrite besede v spolnem življenju. Ta posel bi mogli uspešno vršiti zlasti šolski zdravniki.

Gospodinjke šole, urejene krajevnim prilikam primerno, ali višje dekliške šole so namenjene posebej ženski mladini. Vzgajajo naj ženo za zakonsko življenje, podajajoč ji izobrazbo iz domačega gospodarstva, zdravstva in vzgojeslovja; ne smejo pa pri tem zanemarjati onega pouka, ki ga potrebuje žena kot član človeške družbe enako kakor mož brez ozira na spol.

Ženi naj pa bo odprta tudi pot do vseh strokovnih šol, do enotne srednje šole, učiteljskih akademij, vseučilišča itd., da more doseči isto izobrazbo in si na isti način služiti svoj kruh kakor mož, ako so jo gospodarske razmere prisilile do tega ali ako čuti v sebi zmožnosti in veselje do samostojnega življenja. Tudi tu sta vzgoja in pouk skupna. Čim več moške in ženske mladine bi se oglašalo, tem več bi seveda moralo biti šol.

Pri ženski kakor pri moški vzgoji ne gre za uniformiranje, temveč za individualiziranje, ki ne duši in ne mori osebnosti, ampak jo goji in krepi. Odstranimo umetno ograjo dualističnega nazora in slepilo dvojne morale, potem postane napredek žene tudi napredek moža in narobe, s tem pa obenem napredek človeške družbe obče.

Zveza slov. štajerskih učiteljev in učiteljic.

Vodstvo „Zveze“ je potom okrožnic poročalo o svojem delovanju posameznim učiteljskim društvom. Ker pa nekatera društva ne zborujejo mnogokrat in zato njih člani pravčasno ne zvedo o vsebini okrožnic in sploh o „Zvezinih“ ukrepih, se je sklenilo važnejše reči priobčevati tudi v našem stanovskem glasilu v „Učit. Tov.“

V smislu „Okrožnica II.“ so nekatera društva že izvolila nove upravne odbornike. Naznanili so se že sledeči:

I. Učiteljsko društvo za brežiški in severniški okraj: 1. Supan Ignacij — Brežice; 2. Tomine Blaž — Globoko.

II. Gornjegrajsko učiteljsko društvo: 3. Burdian Ivan — Šmartno.

III. Šaleško učiteljsko društvo: 4. Weber Valentin — Šmartno na Paki.

IV. Celjsko učiteljsko društvo: 5. Brinar Franjo — Gotovlje. 6. Čulek Josip — Sv. Jurij na juž. žel. 7. Petriček Anton — Žalec. 8. Voglar Franjo — Celje.

Prosijo se vsa v „Zvezi“ združena društva, naj takoj izvolijo v smislu pravil ter naznanijo svoje upravne odbornike.

Vodstvo je sklenilo, da se o priliki zborovanj „Zveze“ na velikonočni ponedeljek letos priredi v Celju koncert, katerega proizvajajo slovensko štajersko učiteljsvo. Ta ideja je bila povsod sprejeta z navdušenjem, toliko bolj ker se koncert imenuje jubilejski koncert. Priredi se namreč v proslavo 60 letnega vladanja našega cesarja. V to svrhu se tudi prvi dve točki vzporeda izvajata. Pevodstvo je prevzel tovariš Vrečer iz Žaleca. Določile so se tri pesmi, ki se pojo skupno, in sicer po en mešan, ženski in moški zbor. Mešan zbor: Kukavica. Uglasbil Jos Paukner. Besede pravel iz češčine Ljudevit Černež.

Ženski zbor: Po slovesu. Uglasbil E. Adamič.

Moški zbor: V mlinu. Uglasbil Rožanc. Pri mešanem zboru nastopi kakih 100, pri ženskem in moškem pa po 50 pevk in pevcev. Na vsa okrajna učiteljska društva združena v „Zvezi“ so se poslala vabila, naj delujejo predsedstva društev na to, da kolikor največ pevk in pevk nastopi.

Note so se začele te dni razpošiljati. Kdor bi rad sodeloval in tamošnje okrajno učiteljsko društvo sedaj ne zboruje, naj piše tozadevno direktno tajniku „Zveze“, tovarišu

Šijanec v Gornjem gradu, on bo takoj pojasnil zadevo, oziroma doposlal note.

Bazen skupnih zborov nastopi še tovarišica Drobničeva kot solistinja in kot solist pa tovariš Vrabl.

Tovarišica Schreinerjeva svira na klavirju Chopinovo Nokturno v d-es duru. Umetno točko si je izbral tudi naš znani goslar tovariš Fran Serajnik, znani virtuozi na goslih. Spremlja ga tovarišica Schreinerjeva.

Da pa bode koncert tudi v gmotnem oziru zasiguran, se razpošljejo v prvi polovici meseca sušca vstopnice v predprodajo. Vsakega učitelja, vsake učiteljice je sveta dolžnost kupiti vstopnico, četudi ne bo mogoče iti v Celje.

Tovarišicam bo dana lepa prilika razpečavati vstopnice med prijatelji in znanci. Parlepih besedi, no in en lep pogled — pa bo vstopnica prodana. Tako ena — tako več. Čisti dohodek koncerta je namenjen v učiteljske dobredelne namene, zato pač delujmo z združenimi močmi za moralni in gmotni uspeh istega.

Na občnem zboru „Zveze“ na velikonočni ponedeljek predavata c. kr. učiteljski profesor g. dr. Fran Ilesič v Ljubljani, naš štajerski rojak, in pa tovariš g. Ljud-vit Černež. Ta si je izbral temo: „Vzgojujmo mislece!“

Letošnji velikonočni ponedeljek bodi naš dan, dan slovenskega štajerskega učiteljsva. Agitujmo med seboj za mnogobrojno udeležbo. Pevke in pevci, urno po note — nepevi pa tudi v Celje dne 20. aprila letos.

Složni nastop in uspeh bo velik!

Slovensko vseučilišče in naši politiki.

Pred nekaj dnevi je bruhnilo z vso silo na dan vprašanje o italijanski univerzi. Nemški in italijanski listi pišejo dolge članke dannadan o tem važnem problemu, poslanci obeh narodov se zbirajo, posvetujejo in zavzemajo stališča tako napram vprašanju samemu kakor napram vladi, ki ga je izprožila. Tudi italijansko dijaštvo ni ostalo tiho, ampak je na velikem shodu na Dunaju povedalo, kakšnega mnenja je o tem vprašanju.

In mi Slovenci?

Do zdaj se je vedno naglašalo, da obstoji med italijanskim in slovenskim vseučiliščem tako trdna vez, da je prvo brez drugega popolnoma nemogoče. In kaj vidimo? Zdaj, ko je postalo vprašanje italijanskega vseučilišča aktualno, ko so se celo nemški politiki izjavili, da se ta zadeva mora rešiti in so se na tihem že sprijaznili z vladnim načrtom, v tem tako važnem trenutku slovensko časopisje prinaša lakonična poročila o celi akciji, slovenski poslanci molče kot grob, sploh nihče se ne zmeni za to vprašanje več kot za lanski sneg.

In vendar se polnijo predali naših političkih listov, zlasti obeh največjih, z vsemi mogočimi stvarmi, naši poslanci uživajo božji mir, toda o kaki akciji za slovensko univerzo ni ne duha ne sluha! Ali se zdi gospodom to vprašanje tako malenkostno, da se ne izplača odpreti ust?! Ali pa morda namerava kdo s svojimi taktičkimi potezami osrečiti slovenski narod na podoben način kot z rešitvijo Profstove afere v Ljubljani?

Čehi imajo že svojo univerzo v Pragi in vendar se pripravljajo z vso silo, da prodro s svojo zahtevo po drugem češkem vseučilišču. Tudi Rusini se baje že živahno gibljejo, le Slovenci spimo zimsko spanje kot polh v duplu in čakamo, da nas kdo podreza ter nam vrže drobce hrane v usta. Da pri takih razmerah ni nikakega življenja, nikakega napredka, ampak samo slepomišenje in tavanje v temi, to je menda popolnoma umljivo. In kako bi bilo drugače?! Kadar so volitve končane, mandati razdeljeni, kdo bi si tedaj krtil predpustno veselje z luščenjem tako trdih orehov kot so slovenska kulturna vprašanja?! Ne izplača se!

Kakor sedaj, tako se tudi pred tedni niti našim poslancem niti našim listom ni zdelo vredno izpregovoriti kako pametno glede avtonomije avstrijskih vseučilišč, dasiravno so nemški krščanski socialci spravili to važno zadevo na tapet in dasiravno to vprašanje še danes visi nad glavo

avstrijske vlade kot Damoklejev meč. Kaj naše časopise in naše zastopstvo na Dunaju briga, če je avtonomija univerz samo avtonomija burševstva! Bo že vlada z Nemci rešila vso stvar, in Slovenci bomo kot doslej brezpravni gostje!

Toda, če vse molči, en faktor ne sme zamuditi važnega trenutka, Slovenska akademikna mladina bo stopila na plan s staro našo zahtevo in bogovorilata tako glasno, da zbudi zaspance in jim pove, kaj je njihova dolžnost. Namesto da bi prihajali migljaji od zgoraj navzdol, naj gredo sunki od z dolaj navzgor!

Akademik.

Ljudske šole na državne stroške.

Trst, 1. marca 1908.

Nikoli ne občutimo toliko sramote in ubožnosti, kakor če si kličemo v spomin, da za toliko tisoč Slovencev ne obstoja v Trstu niti ena ljudska šola. Človek premišljuje in uvaža: je li možno, da je slovenski narod tako bden in nesrečen? Ali sploh pomenja kaj? Ali pa je narod ubogih parijev? Jeza, sramota, bolelost, razburjenje, obupaost popada človeka, ko se domišlja tega stanja. Godi se nam kakor Čehom na Dunaju, kjer 300.000 Čehov nima niti ene javne ljudske šole!

Zakon o ljudskih šolah iz l. 1868, za ukazuje primorano obiskovanje ljudskih šol. Tam, kjer občina neče ustanoviti javne šole, je dolžnost države, da sama izpolnjuje, kar v prenešenem delokrogu zaukazuje drugim. In dunajska vlada tudi proizvajata to, kjer gre za Nemce. Država vzdržuje na svoje stroške nemške šole v Trstu, Pulju in Tridentu.

Trst ima 200.000 prebivalcev, med njimi 8880 Nemcev; Pulj ima 37.458 stanovnikov, med njimi 4654 Nemcev; Trident ima 22.637 prebivalcev med njimi 2040 Nemcev. Pri tem pa je v Trstu 2216 vojaških oseb, v Pulju 7657, v Tridentu 2331.

Vlada vzdržuje v Trstu za 5% Nemcev nemško šolo za dečke, kjer deluje 14 učiteljev, za katero so iznašali stroški leta 1906. 41.373 K; dalje nemško državno ljudsko šolo za deklice, kjer deluje 23 učiteljskih oseb; stroški v 1906. l. 79.659 K; in nemško državno ljudsko šolo za dečke in deklice, kjer deluje 21 učiteljskih oseb; stroški 1906. l. 71.348 K.

Za 5% tržaskih Nemcev in za 2832 otrok je omenjenega leta država vzdrževala 58 učiteljskih oseb ter potrosila 192.378 K. (Ali vprašanje je, koliko je resničnih Nemcev med otroci, ki obiskujejo te šole?)

V Pulju je nemška državna šola za dečke pri 13% Nemcev (glej, koliko je v Pulju vojaštva) z 11 učiteljskimi osebami z izdatki 1906. l. 45.005 K, v Tridentu za 9% Nemcev (glej število vojaštva) je nemška državna šola za dečke s 13 učnimi osebami in s stroški 44.750 K.

Celotni stroški države za nemško šolstvo v teh treh mestih znašajo 282.133 K.

Na Dunaju je po uradnem štetju 1.674.975 stanovnikov, in uradno je našteto 102.974 Čehov, torej 6%, t. j. za 1% več nego Nemcev v Trstu. A v resnici je na Dunaju 300.000 Čehov, torej 18%. In takšna velika manjšina nima niti ene javne šole. 8% Nemcev v Pragi ima nerazmerno veliko množico javnih šol, ljudskih, srednjih in visokih.

Dunaj odklanja šole 14.189 otrokom, ki so se l. 1907. priglasili v nemških dunajskih šolah kakor Čehi! Vlada bi morala, ako bi imela samo drobtinico smisla za pravico, ustanoviti javne češke šole na Dunaju. Vlada daje za 5% Nemcev v Trstu 192.378 K na leto za nemške šole; 18% Čehov na Dunaju pa je brez šole! Za 3669 otrok v jugoslovanskih ali italijanskih mestih vzdržuje vlada 82 učiteljev in za teh pet šol zahteva vlada vsako leto od poslancev skoro 300.000 K.

Puščamo govoriti same številke v dokaz, da nas Slovence smatrajo za inferioren narod, dokler nam ne dajo v Trstu potrebnih šol! In dotlej ostanejo barbarske in nekulturne vse dunajske vlade!

Dalje v prilogi.